TRÍCH YẾU LUẬN ÁN TIẾN SĨ

Họ tên nghiên cứu sinh: **Hoàng Dạ Vũ**

Tên đề tài: **Phong cách của ba nữ đạo diễn Bạch Diệp, Việt Linh và Síu Phạm**

Ngành: Lý luận và Lịch sử Điện ảnh - Truyền hình

Mã số: 9210231

Người hướng dẫn khoa học: **GS.TS. Trần Thanh Hiệp và PGS.TS. Hoàng Cẩm Giang**

NỘI DUNG TRÍCH YẾU

1. Mục đích nghiên cứu và đối tượng nghiên cứu

Mục đích nghiên cứu của luận án là nhận diện và lý giải phong cách của ba nữ đạo diễn Bạch Diệp, Việt Linh và Síu Phạm trong mối quan hệ giữa bối cảnh lịch sử - văn hóa, thế giới quan nghệ thuật, diễn ngôn giới và thi pháp điện ảnh. Trên cơ sở kết hợp lý thuyết tác giả, thi pháp điện ảnh và phê bình phim nữ quyền, luận án hướng tới làm rõ quá trình hình thành và cơ chế biểu hiện phong cách của mỗi đạo diễn; đồng thời chỉ ra những điểm tương đồng và khác biệt trong cách thức tổ chức thế giới nghệ thuật và ngôn ngữ điện ảnh.

Đối tượng nghiên cứu của luận án là phong cách sáng tác của ba nữ đạo diễn Bạch Diệp, Việt Linh và Síu Phạm. Trong đó, phong cách được tiếp cận như một chỉnh thể thống nhất giữa thế giới quan nghệ thuật, diễn ngôn giới và hệ thống thi pháp điện ảnh.

Phạm vi khảo sát tập trung vào các phim truyện điện ảnh của ba đạo diễn, đặt trong những bối cảnh lịch sử, văn hóa và điều kiện sáng tạo cụ thể. Bạch Diệp được nghiên cứu trong mối liên hệ với điện ảnh Cách mạng và giai đoạn hậu chiến; Việt Linh trong tiến trình từ điện ảnh chiến khu đến thời kỳ Đổi mới; Síu Phạm được tiếp cận như một trường hợp đạo diễn gốc Việt có thực hành sáng tạo xuyên văn hóa, với sự giao thoa giữa môi trường làm phim tại Việt Nam và quốc tế. Luận án đồng thời sử dụng các tư liệu về kịch bản, quá trình sáng tác, công trình nghiên cứu, bài phê bình, phỏng vấn và những tài liệu liên quan đến sự nghiệp của ba đạo diễn.

2. Các phương pháp nghiên cứu đã được sử dụng

Luận án vận dụng ba hướng tiếp cận lý thuyết chính: lý thuyết tác giả, thi pháp điện ảnh và phê bình phim nữ quyền. Lý thuyết tác giả được sử dụng để nhận diện tính nhất quán và dấu ấn cá nhân trong sáng tác; thi pháp điện ảnh là cơ sở phân tích các phương thức biểu hiện phong cách thông qua ngôn ngữ điện ảnh; phê bình phim nữ quyền khảo sát cách kiến tạo hình ảnh người phụ nữ, cái nhìn nữ giới, thân thể, trải nghiệm và chủ thể nữ trong tác phẩm.

Các phương pháp và thao tác nghiên cứu chủ yếu gồm:

- Phương pháp phân tích phim: Được sử dụng làm phương pháp trung tâm để khảo sát các phương diện của thi pháp điện ảnh, gồm tự sự và điểm nhìn, nghệ thuật dàn cảnh, quay phim, dựng phim, âm thanh và âm nhạc; từ đó nhận diện những đặc điểm hình thức tương đối ổn định trong sáng tác của mỗi đạo diễn.

- Phương pháp phân tích - tổng hợp: Phân tích từng tác phẩm và từng phương diện nghiên cứu, sau đó tổng hợp nhằm làm rõ mối quan hệ giữa thế giới quan nghệ thuật, diễn ngôn giới và hệ thống biểu đạt điện ảnh.

- Phương pháp liên ngành: Kết hợp các tiếp cận từ mỹ học, văn hóa học, xã hội học và nghiên cứu giới nhằm đặt phong cách đạo diễn trong mối quan hệ với điều kiện lịch sử, văn hóa và xã hội.

- Thao tác so sánh - đối chiếu: Được vận dụng để đối chiếu các tác phẩm trong sáng tác của cùng một đạo diễn và giữa ba trường hợp nghiên cứu, qua đó xác định những điểm gặp gỡ, khác biệt trong phong cách.

- Thao tác thống kê và hệ thống hóa tư liệu: Được sử dụng để tập hợp, phân loại phim, tài liệu và các dữ liệu liên quan, tạo cơ sở cho quá trình phân tích và đối chiếu.

3. Các kết quả chính và kết luận

Luận án đã nghiên cứu phong cách của ba đạo diễn Bạch Diệp, Việt Linh và Síu Phạm trên cơ sở kết hợp lý thuyết tác giả, thi pháp điện ảnh và phê bình phim nữ quyền. Kết quả nghiên cứu cho thấy phong cách không phải hệ quả trực tiếp của giới tính sinh học, mà được hình thành từ sự tương tác giữa trải nghiệm cá nhân, bối cảnh lịch sử - văn hóa, thế giới quan nghệ thuật và những lựa chọn tương đối ổn định về ngôn ngữ điện ảnh.

Trên bình diện thế giới quan nghệ thuật và diễn ngôn giới, luận án nhận diện những cách tiếp cận khác nhau của ba đạo diễn đối với con người và người phụ nữ. Ở Bạch Diệp, thế giới quan nghệ thuật gắn với lý tưởng cách mạng, chiến tranh và ý thức cộng đồng. Hình ảnh người phụ nữ được đặt trong quan hệ với gia đình, dân tộc và lịch sử, đồng thời được khắc họa với đời sống nội tâm, những tổn thương và lựa chọn cá nhân. Ở Việt Linh, trọng tâm nghệ thuật hướng vào cá nhân, ký ức, cảm xúc và những xung đột giữa khát vọng sống với các ràng buộc xã hội. Đạo diễn dành sự quan tâm đến những thân phận phụ nữ có hoàn cảnh đặc biệt, mang khiếm khuyết, mặc cảm hoặc nằm ngoài khuôn mẫu xã hội. Thân thể nữ hiện lên với những dấu vết, tổn thương và biến đổi của đời sống; cái đẹp gắn với phẩm giá, cảm xúc và tính mong manh của con người trước những biến động xã hội. Ở Síu Phạm, trải nghiệm di cư và giao thoa văn hóa mở rộng diễn ngôn giới sang các vấn đề về căn tính và tự do hiện sinh. Trong phim Síu Phạm, nhân vật nữ thường tồn tại ở điểm giao thoa giữa nhiều hệ giá trị văn hóa; căn tính được hình thành qua quá trình đối thoại và thích ứng thay vì được xác định bởi một bản sắc cố định.

Trên bình diện thi pháp điện ảnh, luận án làm rõ những nguyên tắc tổ chức hình thức nổi bật trong sáng tác của từng đạo diễn. Bạch Diệp có phong cách hiện thực giàu tính nhân

văn, với cấu trúc tự sự chủ yếu theo mô hình cổ điển, dàn cảnh đời thường, quay phim tiết chế, dựng phim mạch lạc và âm thanh gắn với không gian sinh hoạt xã hội. Việt Linh thể hiện phong cách trữ tình - tâm lý qua tự sự nghệ thuật giàu tính chủ quan, điểm nhìn gắn với ký ức và trải nghiệm nhân vật, hình ảnh đậm tính tạo hình, cấu trúc dựng phim phi tuyến và âm nhạc truyền thống. Síu Phạm phát triển phong cách thể nghiệm và xuyên văn hóa, với cấu trúc tự sự phân mảnh, dàn cảnh giàu tính sắp đặt, quay phim bằng máy quay nhỏ gọn tạo nên phong cách quay gần với phim tài liệu, dựng phim liên tưởng và cách tổ chức âm thanh có tính độc lập tương đối với hình ảnh.

Về phương diện học thuật, luận án có ba đóng góp chủ yếu. *Thứ nhất*, nghiên cứu phong cách của Bạch Diệp, Việt Linh và Síu Phạm trên cùng một khung tiếp cận kết hợp lý thuyết tác giả, thi pháp điện ảnh và phê bình phim nữ quyền. *Thứ hai*, xây dựng khung phân tích phong cách đạo diễn trên ba bình diện: bối cảnh lịch sử - văn hóa; thế giới quan nghệ thuật và diễn ngôn giới; hệ thống ngôn ngữ điện ảnh. *Thứ ba*, đề xuất cách tiếp cận phong cách qua hai phương diện có quan hệ hữu cơ là cơ chế hình thành và cơ chế biểu hiện phong cách. Cách tiếp cận này góp phần xem xét phong cách như một chỉnh thể vận động, được nhận diện qua sự thống nhất giữa tư tưởng nghệ thuật và phương thức biểu đạt.

Kết quả nghiên cứu bổ sung tư liệu và luận cứ khoa học về ba đạo diễn, đồng thời có thể được sử dụng làm tài liệu tham khảo trong nghiên cứu, giảng dạy và học tập các môn lý luận, lịch sử và phê bình điện ảnh, đặc biệt ở những nội dung liên quan đến phong cách đạo diễn, thi pháp điện ảnh và nghiên cứu giới. Kết quả nghiên cứu gợi mở hướng khảo sát mở rộng đối với các đạo diễn thuộc những thế hệ, môi trường sáng tạo và thể loại phim khác nhau; đồng thời có thể tiếp tục kết hợp phân tích tác phẩm với nghiên cứu quá trình sản xuất và tiếp nhận để làm rõ hơn mối quan hệ giữa chủ thể sáng tạo, bối cảnh văn hóa - xã hội và sự vận động của phong cách đạo diễn.

Hà Nội, ngày ..18. tháng ..11. năm 2026

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC

GS.TS. Trần Thanh Hiệp

PGS.TS. Hoàng Cẩm Giang

NGHIÊN CỨU SINH

Hoàng Dạ Vũ